

The article analyzes the peculiarities of creating the image of the Motherland in the works of poet Ales Kazeka. It is argued that only human memory can preserve the light of the Motherland and provide an immortal link between generations. The image of the native land in the works of A. Kazeka is filled with new colors, new faces - which means that the author really found the unspoken words for her and decorated his lyrics with them.

УДК 393(476.2-37Брагін)

Т. В. ПІМІНЁНКАВА

г. Гомель, УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Францыска Скарыны”

ПАХАВАЛЬНЫЯ АБРАДЫ І ЗВЫЧАІ БРАГІНШЧЫНЫ

У артыкуле прааналізаваны этапы пахавальнай абраднасці, асэнсаваны філасофскія прадпісанні, звязаныя з жыццём на «тым свеце». Разгледжана спецыфічная рыса перадпахавальнай часткі пахавальнага абраду Брагіншчыны - выкарыстанне ў ім аднаго з самых незвычайных жанраў вуснай паэзіі – галашэнняў.

Пахавальная абраднасць Брагіншчыны – гэта адметная сістэма лакальных традыцый. Чалавека здаўна цікавілі пытанні замагільнага жыцця, ці існуе яно і як «правесці» нябожчыка на той свет так, каб ён не забраў нікога са сваёй сям’і.

Адказы на гэтыя пытанні чалавек шукаў на працягу ўсяго жыцця. Я. Карскі адзначыў, што «абрады пры пахаванні чалавека з’яўляюцца натуральным завяршэннем народных абрадаў і звычаяў, якія суправаджаюць галоўныя з’явы ў жыцці чалавека: нараджэнне, жаніцьбу. У пахавальных абрадах тых, хто застаўся ўжывых, развітваюцца з чалавекам, які завяршае сваё зямное існаванне і пачынае з гэтага моманту, паводле ўяўленняў народа, іншае – замагільнае» [1, с. 388]. Варта адзначыць, што пахаванне на Брагіншчыне адбываецца з абавязковым захаваннем усіх структурных элементаў і вызначаецца строгай храналагічнай паслядоўнасцю іх выканання. Пахавальную абраднасць можна падзяліць на некалькі этапаў: перадпахавальныя дзеянні, звязаныя з фіксацыяй факта смерці, уласна пахаванне, абрады, якія выконваліся пасля пахавання.

Сутнасць перадпахавальнага перыяду заключаецца ў вялікай колькасці абрадавых дзеянняў, да разгляду якіх варта звярнуцца. У хаце, дзе памёр чалавек, абавязкова патрэбна было завесіць усе люстэркі, карціны, тэлевізары. Людзі верылі, што гэтыя прадметы – уваход у іншы свет: «Як чалавек памірае, да зеркала закрыць нада, карціны, целевізар, бо ета як дзверы ў другі мір» (запісана ў в. Крыўча ад Гаўрыленка Марыі Іванаўны, 1937 г. н.). Важным этапам перадпахавальнай часткі з’яўляецца абмыванне цела памерлага і яго апраанне: «Умер чалавек і яго начынаюць мыць, адзяваць. Если жэншчына памерла, дак жэншчыны мылі, мужчына – мужчыны» (запісана ў в. Крыўча ад Агароднік Зоі Мікалаеўны, 1949 г. н.). Зыходзячы з экспедыцыйнага фактычнага матэрыялу, гэтыя дзеянні не павінны былі выконваць родныя памерлага. Звычайна гэта былі суседзі або сябры: «Мыць памерлага нада было саседзям ілі друзьям, но ні ў якім разе не родным» (в. Чырвоная ніва).

Спецыфічнай рысай перадпахавальнай часткі пахавальнага абраду Брагіншчыны з’яўляецца выкарыстанне ў ім аднаго з самых незвычайных жанраў вуснай паэзіі – галашэнняў. Паэзія плачу, паэзія жалбы, паэзія душэўнага паратунку самая загадкавая, самая таямнічая і самая складаная ў плане псіхалагічнага ўспрымання. Звычайна пачыналі галасіць у ноч пасля смерці чалавека (было прынята, каб гэтую ноч памерлы «праводзіў дома»). Галасілі толькі родныя памерлага, нікога з іншых вёсак не наймалі, у параўнанні з традыцыямі іншых мясцовасцей Беларусі. Жанчыны галасілі, але без слёз, бо гэта магло, паводле народных вераванняў, нашкодзіць памерламу на «тым свеце»: «Галасілі ў нас свае, нікога не нанімалі. Прыходзілі, прытуляліся да

цела і галасілі. Няльзя, штоб капалі слёзы на цела, бо ета магло сільна наврэдзіць на тым свеце чалавеку» (запісана ў в. Крыўча ад Галяк Галіны Сяргееўны, 1942 г. н.). У галашэннях знайшлі адлюстраванне ўяўленні аб «тым свеце», глыбокі смутак па нябожчыку, узвялічванне яго лепшых якасцей, роля сям'і і ўзаемаадносін з ім, умовы жыцця і асаблівасці побыту і інш. У галашэнні ўдавы па мужу гучыць матыў папроку да Бога, які разлучыў яе з мужам, а таксама да нябожчыка (навошта ён пакідае яе з дзеткамі). Рытарычныя пытанні: «Куды нябожчык “прыбраўся”? У якую дарогу?» – умацняюць эмацыянальнасць гучання імправізаванага галашэння, перадаюць стан перажыванняў. Удава з распаччу галосіць:

А мой дарагі! Куды ж ты пойдзеш ...

Ці ты касіць пойдзеш, ці араць пагоніся?

Куды мне табе несці абедаць, а на якое поле?

А мой мужынёк! Ці ты ня чуеш,

Што твае конікі крычаць і кароўкі ждучь? (запісана ў в. Буркі ад Шкурко Ганны Адамаўны, 1926 г. н.).

Галашэнні маці па дзіцяці ўражваюць глыбокім пачуццём распачы, пяшчотнымі, але сумнымі інтанацыямі, звязанымі з трагічным унутраным станам жанчыны, якая страціла дзіця. Такая сіла эмацыянальнага ўздзеяння дасягаецца пры дапамозе яркага насычаных звароткаў, эпітэтаў, пры дапамозе якіх выказваюцца горыч і боль маці:

Ах, ты, яблачка маё недаспелая,

Смародзінка мая недазрэлая!

Дзетачка мая добрая!

Дзетачка мая любімая!

Лісцік мой зялёненькі,

Цветочак мой красненькі!

Пцічка мая любімая!

Шчабятунчык мой!

Ты ж гаворыш, як салавей шчабеча.

Усе пцічкі заспяваюць,

Усе рэбяткі на вуліцу павыбегаюць,

А цябе нідзе не будзе:

У пясочак закапаюць...(в. Чамярысы).

Галашэнні ўяўляюць сабой яркі ўзор народнай імправізацыі, таленавітага выкарыстання традыцыйнай паэтыкі, што дазваляе глыбока перадаць трагізм у сувязі са стратай блізкіх.

Уласна пахаванне на Брагіншчыне праходзіць на другі, радзей – трэці дзень (звычайна ў другой палове дня). Паводле рэлігійных традыцый, у першай палове дня вельмі часта праходзіць «адпяванне» ў царкве або ў хаце нябожчыка: «На втары дзень часоў у дзесяць бацюшка адпяваў у царкві, а патам ужэ харанілі. Ета палучалась дзесь у час, два дня» (запісана ў в. Крыўча ад Галяк Галіны Сяргееўны, 1942 г. н.). Абавязковым было тое, што выносілі памерлага ўперад нагамі. Труну з памерлым могуць несці на руках мужчыны або везці на машыне, перад якой абавязкова нясуць крыж: «Крэст у нас усягда насілі. Ён сахраняўся ў таго, у каго паследняга памер хто. Выносілі з хаты ўпярод нагамі мужчыны і маглі несці да самага кладбішча, а тое, дак і на машыне вазілі» (запісана ў в. Аляксееўка ад ад Ціханчук Любові Мікалаеўны, 1936 г. н.). Патрэбна было абавязкова прыпыніцца на скрыжаванні дарог, каб чалавек мог назаўсёды развітацца са сваёй вёскай і яе жыхарамі: «Астанавіцца нада, дзе дарогі сыходзяцца, штоб чалавек змог папрашчацца з усімі» (запісана ў в. Буркі ад Шкурко Ганны Адамаўны, 1926 г. н.).

На могілках праходзіць апошняе развітанне родных і знаёмых з нябожчыкам: «Родныя падыходзілі, цалавалі ў лоб, плакалі і адыходзілі» (запісана ад Агароднік Зоі Мікалаеўны, 1949 г. н.). Таксама ўсе прысутныя кідаюць у магілу па жменьцы зямлі (яна, як і вада, – незаменны сродак пры выкананні пахавальных рытуалаў).

Найбольш поўна ў сучасных запісах захаваліся звесткі пра абрады і звычаі, звязаныя з перыядам пасля пахавання. Асаблівае значэнне надаецца памінанню чалавека на працягу першага

года пасля смерці і штогадовым памінкам. Памінальныя дні назваюць «трэціны», «дзевяціны», «саракавіны» і «гадавіны».

Абавязкова пасля прыходу з могілак на Брагіншчыне патрэбна вымыць рукі з мылам, каб змыць усё дрэннае і не несці ў хату: « Як з могілак прыйдам, дак рукі ўсім памыць нада. Яно ж у хату няльзя з нямытымі зайсці было, бо ўсё плахое нясецца» (запісана ў в. Буркі ад Шкурко Ганны Адамаўны, 1926 г. н.).

Продкі таксама верылі ў магічнасць сноў, яны лічылі, што так нябожчык нагадвае пра сябе, просіць, каб чалавек прыйшоў да яго на магілу. Невыпадкова людзі засцерагалі: «А калі сніцца пакойны і заве з сабою, то ісці з ім нельга, бо памрэш хутка і сам» (запісана ў в. Бераснёўка)

Памінальны стол у дзень пахавання – адзін з асноўных кампанентаў пасляпахавальнага перыяду. Боршч, каша, кісель – галоўныя стравы на памінальным стале ў жыхароў Брагіншчыны. Існуе яшчэ адна важная страва – канон, які рыхтуюць з булкі, вады і цукру. Перад гэтым усё павінна быць пасвечана ў царкве. Людзі, якія сядзелі за сталом, павінны ўзяць лыжкай канон па тры разы, і пасля гэтага пачыналі ўжо есці іншыя стравы: «Канон – ета абед для памерлага. Яго гатовяць з булкі, сахара і вады. Усё нада пасвяціць у царкве, а патам дома нарэзаць» (запісана ў в. Малажын ад Харко Ганны Іванаўны, 1961 г. н.). Пасля канона елі боршч, а напрыканцы кашу.

У народным календары вылучаны тыя дні, калі людзі штогод прыходзяць на могілкі да памерлых родзічаў (Радаўніца, Дзяды): «На кладбішча ходзім на Радаўніцу.» (запісана ў в. Бераснёўка). Але не ўсюды Радаўніца – гэта дзень ушанавання памерлых, напрыклад, у в. Малажын гэтым днём лічаць наступны пасля Вялікадня чацвер: «Мы ходзім на могілкі не ў Радуніцу, а ў чацвер пасле Пасхі» (запісана ў в. Малажын ад Малай Кацярыны Іванаўны, 1941 г. н.).

Пахавальныя абрады і галашэнні Брагіншчыны захоўваюць агульнаэтнічную аснову і вылучаюцца пэўнымі лакальнымі асаблівасцямі, а таксама сведчаць пра ўстойлівасць захавання і багацце міфалагічных уяўленняў, шырока прадстаўленых у прыкметах і павер'ях.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1 Карскі, Я. Беларусы / Я. Карскі; уклад. і камент. С. Гараніна і Л. Ляўшун; Навук. рэд. А. Мальдзіс; Прадм. Я. Янушкевіча і К. Цвіркі. – Мінск : Беларускі кнігазбор, 2001. – 640 с.

The article analyzes the stages of funeral rites, philosophical prescriptions related to life in the "other world". A specific feature of the prerequisite part of the funeral rite of the Bragins is considered - the use in it of one of the most unusual genres of oral poetry – lamentations.

УДК 821.112.2-2.09

А. А. РЕЗНИЧЕНКО, Т. М. ШАРОВА

г. Мелітополь, Таврический

государственный агротехнологический
университет им. Дмитрия Моторного

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ И ПЕРЕВОД: СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА, ПРОБЛЕМАТИКА

В статье рассмотрены и проанализированы особенности интерпретации и перевода текстов для различных сфер использования; представлены вниманию проблематика и отличительные черты каждого из видов переводческой и интерпретационной деятельности; проведена сравнительная характеристика данных методов в разрезе условий современности.